

60. מגדל בבל (פרק יא פסוקים א-ד)

הקדמה כללית:

ישנן שתי גישות מרכזיות במפרשים להבנת סיפור מגדל בבל.

גישה א': הפרשנים הרואים בסיפור זה עניין של **חטא ועונש** (רש"י, רמב"ן ועוד).

כלומר, אנשי דור הפלגה חטאו, והקב"ה הענישם בכך שבלבל את שפתם ופיזרם על פני הארצות.

גישה ב': הפרשנים הרואים בסיפור דור הפלגה תיאור של **הופעת רצון ה' בעולם** (אב"ע ועוד).

כלומר, רצונם של אנשי דור הפלגה היה להישאר מכוּנסים במקום אחד ביחד, ואילו רצון ה' היה שבני האדם

"יפרו וירבו וימלאו את כל הארץ". על כן, בראות ה' שהם נשארים במקום אחד, בלבב ה' את שפתם ופיזרם.

בחרנו לבאר כאן את הפסוקים עפ"י הגישה הראשונה - חטא ועונש.

ניתן כמובן לבאר לילדים גם בגישה השנייה.

א. הקדמה

אחרי שהתורה סיפרה לנו באופן כללי על פיזורן של שבעים האומות שיצאו מבני נח, חוזרת התורה ללמד כיצד זה קרה. **כיצד** קרה שמשפחה אחת שגרה ביחד במקום אחד, מדברת באותה שפה ונוהגת אותם מנהגים, הפכה לשבעים אומות, שגרות במקומות שונים ולהן שפות שונות ומנהגים שונים?

התורה מלמדת אותנו שהקב"ה **הוא** זה שהוביל את התהליך.

בהתחלה היו כל בני נח מאוחדים, ואחדותם הייתה יכולה לעזור להם לעבוד ביחד את ה', אך בפועל קרה ההיפך!

האחדות כל אלה גרמו להם לתחושת עוצמה וכוח. האחדות שלהם והמפעל האדיר של הכנת לבנים והקמת עיר

ובתוכה מגדל, גרמה להם לתחושת כוח ועליונות אפילו על הקב"ה.

משראה ה' שהאחדות מובילה אותם לחטא ולמרוד בה', הוא החליט לבלבל את שפתם ולגרם להם להתפזר

על פני כל הארצות¹, ובכך הופרה מחשבתם.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א. **וַיְהִי כָל-הָאָרֶץ כְּלָם** כל אנשי הארץ **שִׁפְהָ אֶחָת** מדברים בשפה אחת (לשון הקודש - רש"י, אב"ע ועוד)

וַדְבָרִים אֶחָדִים לכל דבר היה שם אחד המובן לכולם:

ב. **וַיְהִי בְנִסְעָם מִקֵּדֶם מִמֶּזְרָח²**

וַיִּמְצְאוּ בְקָעָה עֵמֶק מִישׁוֹרֵי בֵּין רֶכְסֵי הָרִים בְּאֶרֶץ שְׁנַעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

ג. **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ**

הִבָּה בּוֹאוּ! (מילת זירוז) נִלְבְּנָה לְבָנִים³ נעשה לבנים (הלבנה עשויה מטיט מיובש בצורת מִלְבָּן)

וְנִשְׂרְפָה לְשִׂרְפָה נשרוף את הלבנים בשריפה גדולה, בכבשן (כדי להקשות אותן ולעשותן חזקות וראויות לבניין)

וְתִהְיֶה לָהֶם הַלְבְּנָה לְאַבֵּן השתמשו בלבנים כאבנים לבנייה

וְהִחְמָר (סוג של זפת) **הָיָה לָהֶם לְחֶמֶר** השתמשו בחֶמֶר כמלט וכטיט להדביק את הלבנים זו לזו ולטוח אותן:

ד. **וַיֹּאמְרוּ הִבָּה | נִבְנֶה-לָנוּ עִיר**

וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם מגדל גבוה מאוד מאוד, שנראה כאילו ראשו בשמים⁴

וְנַעֲשֶׂה-לָנוּ שֵׁם נגדיל את שמנו ונפרסם את עצמנו⁵ **פֶּן-נִפְּוֶץ** כדי שלא נתפזר **עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:**

1 "פיזור (רשעים - הניה (הנאה) להם והניה לעולם..." (מסכת סנהדרין פרק ח' משנה ה').

2 ייתכן שנסעו ממקום ליד הרי אררט, מקום עצירת התיבה (עיין אב"ע וכן בדעת מקרא).

3 בבקעה לא היו אבנים המתאימות לבנייה, והם נאלצו להכין לבנים כדי לבנות (רש"י).

4 היכולת לייצר לבנים, לבנות בניינים ולהקים ערים ומגדלים "שראשם בשמים" עלולה לתת לאדם תחושה מוגזמת של עוצמה וכוח.

5 חז"ל אומרים שהם רצו להעמיד שם פסל של עבודה זרה (עיינו רמב"ן).

בבניית העיר והמגדל היה **מרד בקב"ה**. מחשבתם של בוני המגדל הייתה שהם חזקים יותר מה', ולכן:
 (1) הם אינם זקוקים לעזרתו של ה' בשום דבר.
 (2) ה' לא יוכל להעניש אותם ולא לפגוע בהם או להשפיע עליהם בשום צורה.
 "אנחנו חזקים", "אנחנו שולטים בכול", "אף אחד (כולל ה') לא יוכל לפזר אותנו או להזיז אותנו ממקומנו!"

ג. מנגינת הכתוב

ה' הוא בעל כל הכוחות בעולם. זאת טעות ושטות לחשוב שיש מישהו או משהו, שהוא יותר חזק מה'.
 הרי ה' הוא זה שנותן את הכוח לכולם.
 בכל בוקר אנחנו מברכים "ברוך אתה ה'... הנותן ליעף כוח!"
 גם אם יש לנו רעיונות טובים והמצאות חדשות אין להתגאות, שהרי ה' הוא זה שנותן את הדעת והשכל לכולם!

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחבורת:

- **הבקעה:** נוכל להסביר שבקעה היא מקום נמוך ורחב ידיים בין רכסי הרים. הבקעה בארץ שנער לא הייתה משופעת באבנים, אך היה שם סוג של אדמה ששימש אותם להכנת לבנים לבנייה.
- **הקיר והמגדל:** ניתן להרחיב על אופן הכנת הלבנים וכיצד ניתן לבנות מהן קירות ומגדלים.

בצד שמאל

הפעילות הראשונה ממחישה את אופן הכנת הלבנים.
 הפעילות השנייה נועדה לחזק את הרעיון העולה מ"מנגינת הכתוב":
 ה' הוא הנותן כוח לכולם לפעול במציאות, ולא האדם.
 מי ברא את החומר ללבנים ולטיט? ה'!
 מי ברא את האדם ונתן לו שכל להמציא המצאות? ה'!

ניתן להשמיע לתלמידים את השיר של אברהם פריד - "כח".

הצעות נוספות:

ניתן לעשות סדנה של הכנת לבנים מבוי (בכיתה או בחצר).

א. סדרו את השלבים בהכנת לבני בצ' על פי הסדר הנכון.

ב. גני דור הפלגה טעו לחשב שהם חזקים מה'. האם יתכן? ונהרי:

מי ברא את החמור שפמנו עושים את הטיט? _____

מי עשויה הלבנה? _____

מי נתן לאדם כוח לבנות? _____

מי נתן לאדם שכל לבנות? _____

מגדל בבל
פרק יא פסוקים א-ד

יחידה 60

א. ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים:

ב. ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם:

ג. ויאמרו איש אל-רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן והחמר יהיה להם לחמר:

ד. ויאמרו:

הבה | נבנה-לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה-לנו שם פן-נפויץ על-פני כל-הארץ:

מדף המדבקות: הדביקו תמונה של בקעה.

מדף המדבקות: ליד המלים המתארות את השמוש שעשו בלבנים ובטיט, הדביקו תמונה של קיר הבנוי לבנים וטיט.

מדף המדבקות: הדביקו תמונה של מגדל ליד השורה שמופיעה בה הפלה מגדל.

א. האם אנשי דור הפלגה דברו בשפה אחת או בכמה שפות? צבעו את המלים המלמדות זאת.
 ב. באיזו ארץ הייתה הבקעה? צבעו את שמה של הארץ.
 ג. צבעו את מה ששימש את אנשי דור הפלגה לאבן.
 ד. צבעו את מה ששימש את אנשי דור הפלגה כחמר (קלט).

61. דור הפלגה (פרק יא פסוקים ה-ט)

א. הקדמה

בשעה שראה ה' שבני האדם בונים את העיר ואת המגדל מתוך מרד בה' ומתוך מחשבה שבני האדם חזקים יותר, אפילו מה', החליט ה' להענישם בפיזור, ובכך לבטל את מחשבתם. הפיצול והפיזור לעמים שונים, בעלי אופי שונה ובמקומות שונים, יקשה על בני האדם לחשוב שהם חזקים יותר מה' ושהם יכולים לעשות כל מה שהם רוצים. מדהים לראות באיזו קלות ביטל ה' את המחשבות השחצניות של בני האדם - ה' בסך הכול בלבד את שפתם וגרם להם לא להבין זה את זה. כל השאר כבר 'קרה מעצמו'.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

ה. וַיֵּרֶד¹ י-ה-ו-ה לְרַאֲתָא אֶת-הָעִיר וְאֶת-הַמִּגְדָּל

אֲשֶׁר בָּנוּ בְנֵי הָאָדָם:

ו. וַיֹּאמֶר י-ה-ו-ה בִּלְבוֹ

הֵן הִרֵי עַם אֶחָד הֵם מְאוּחָדִים וְשִׁפְהָ אַחַת לְכָלֵם וְהֵם מְדַבְּרִים בְּאוֹתָהּ שִׁפְהָ

וְזֶה הַחֵלֶם זֶה מֶה שְׁגֵרָם לָהֶם לְהִתְחִיל לַעֲשׂוֹת אֶת מֶה שֶׁהֵם עוֹשִׂים (לבנות עיר מבוצרת ובה מגדל, כנגד ה')

וְעַתָּה וְעַכְשָׁיו לֹא-יִבָּצֵר מֵהֶם שׁוֹם דָּבָר לֹא יִמְנַע מֵהֶם

(לעשות את) כָּל אֲשֶׁר יִזְמֹנוּ תַכְנְנוּ לַעֲשׂוֹת (אין מי שיפסיק אותם, אין מי שישכנע אותם שהם טועים):

ז. הִבֵּה² נִרְדָּה (דרכו של מלך לדבר בלשון רבים)³

וְנִבְלָה וְנִבְלָבֵל, נִעְרַבֵב שָׁם שִׁפְתָם

אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ שְׁלֹא יִבְיֵנוּ אִישׁ (כל איש) אֶת שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ:

ח. וַיִּפֶץ⁴ וַיִּפְזֹר י-ה-ו-ה אֶתֶם מִשָּׁם עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ⁵

וַיַּחְדְּלוּ הַפְּסִיקוּ לְבִנְתָּה הָעִיר:

ט. עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ שֶׁל הָעִיר שֶׁהִתְחִילוּ לְבִנּוֹת בְּכָל

כִּי-שָׁם בָּלָל בִּלְבָל י-ה-ו-ה שִׁפְתֵי כָל-הָאָרֶץ

וּמִשָּׁם הִפְיָצָם י-ה-ו-ה עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ⁶:

1 זהו לשון בני אדם. ה' הרי איננו צריך "לרדת" כדי לראות מה עושים בני האדם.

2 "הבה" - כנגד "הבה גלבנה" ו"הבה נבנה לנו עיר", אומר ה': "הבה נרדה".

3 על פי אבן עזרא על פרק א' פסוק כ"ו, ד"ה "נעשה אדם".

4 "ויפץ" - כנגד אמירתם "פן נפויץ", ה' הפיצם.

5 בלבול שפתם גרם להם לא להבין זה את זה, וכתוצאה מכך הם התפזרו בכל הארץ עפ"י קבוצות הלשון השונות.

6 "על פני כל הארץ" - על אף שחטאם היה גדול יותר משל בני דור המבול, שהרי מרדו בה', עונשם היה קל יותר, בזכות האחדות ששררה ביניהם. לעומתם, בני דור המבול היו גזלנים והייתה מריבה ביניהם. "למדת ששנוי המחלוקת וגדול השלום" (רש"י).

ג. מנגינת הכתוב

האחדות הנה דבר טוב וחיובי כאשר היא מובילה לטוב, אבל אחדות לרעה היא דבר שלילי.
(לעתיד לבוא יתאחדו שוב כל העמים בצורה טובה וחיובית סביב אמונה בה: "והיה ה' למלך על כל הארץ
ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד")

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת:

נבקש מן התלמידים לסמן את המילים המציינות את מקור הכוח של אנשי דור הפלגה (האחדות) מצד אחד, ומצד שני - את העונש שביטל את מקור כוחם - ההפצה.

הפעילות בצד שמאל

הזדמנות להראות לתלמידים את עושר התרבויות הקיים היום, שנבע מאותה הפצה שהפיץ ה' את הדור.
במשימה זו חשוב התיווך של המורה לתלמידים בכיתה.

הצעות נוספות:

- לומר בכיתה שלום בכל מיני שפות.
- לבקש מן התלמידים לבצע משימות בשפה שאינם מבינים.
- לבקש מעולים חדשים (אם יש) לדבר בשפתם אל חבריהם לכיתה.
- או לשוחח עם התלמידים באנגלית, וכך להמחיש לשאר התלמידים מה קורה כשרק חלק מן התלמידים מבינים אותנו.

דור הפלגה פָּרַךְ יָא פְּסוּקִים ה-ט

יחידה 61

התאימו בין העם ובין שְׁפָתוֹ.
לִיד כָּל שְׁפָה כְּתוּבָה הַמֶּלֶךְ "שְׁלֹם" בְּאוֹתִיּוֹת הַשְּׁפָה.

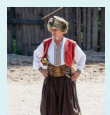
סינית - 和平

ערבית - سلام

אנגלית - Peace

רוסית - мир

הודית - शांति

יוונית - ειρήνη

וַיֵּרֶד יְהוָה-וְהָאֱלֹהִים
לִרְאֹת אֶת-הָעִיר וְאֶת-הַמְּגִדָּל
אֲשֶׁר בָּנוּ בְנֵי הָאָדָם:
וַיֹּאמֶר יְהוָה-וְהָאֱלֹהִים
הוּא עִם אֶחָד וְשֹׁפֵה אֶחָד לְכֻלָּם
וְזֶה הַחֹלֶם לַעֲשׂוֹת
וְעַתָּה לֹא יִבְצֹר מֵהֶם
כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:
הִבֵּה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם
אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ
אִישׁ שִׁפְת רֵעֵהוּ:
וַיִּפֹּץ יְהוָה-וְהָאֱלֹהִים אֶתֶם
מוֹשֶׁם עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ
וַיַּחֲדְלוּ לִבְנֹת הָעִיר:
עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בְּכָל-כִּי-שֵׁם
בְּלִל יְהוָה-וְהָאֱלֹהִים שִׁפְת כָּל-הָאָרֶץ
וּמִשָּׁם הִפִּיצָם יְהוָה-וְהָאֱלֹהִים
עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:

א. (1) בַּכְּמָה שְׁפּוֹת דִּבְרוּ אֲנִשֵּׁי דוֹר הַפְּלָגָה? מֵאִילֵּי מַלְיָם בְּפִסְקוֹ אֲתֶם לֹמְדִים זֹאת? צְבְּעוּ מַלְיָם אֵלֶּה.
(2) מִה עָשָׂה ה' מֵאִילֵּי מַלְיָם בְּפִסְקוֹ אֲתֶם לֹמְדִים זֹאת? צְבְּעוּ מַלְיָם אֵלֶּה בְּאוֹתוֹ צְבְּעוּ.

ב. (1) הֵאָם אֲנִשֵּׁי דוֹר הַפְּלָגָה הָיוּ מֵאֲחָדִים? מֵאִילֵּי מַלְיָם בְּפִסְקוֹ אֲתֶם לֹמְדִים זֹאת? צְבְּעוּ מַלְיָם אֵלֶּה.
(2) מִה עָשָׂה ה' מֵאִילֵּי מַלְיָם בְּפִסְקוֹ אֲתֶם לֹמְדִים זֹאת? צְבְּעוּ מַלְיָם אֵלֶּה בְּאוֹתוֹ צְבְּעוּ.

62. עשרה דורות משם עד אברם

(פרק יא פסוקים י-כו)

א. הקדמה

לאחר שלמדנו על שבעים האומות שיצאו מבני נח וכיצד קרה שהם התפזרו בעולם, ממשיכה התורה ללמדנו את השתלשלותם של הדורות עד שנולד אברהם אבינו, שהוא הראשון בשלושת האבות של עם ישראל.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

י. אֱלֹהֵי תוֹלְדֹת הַיְלָדִים שֶׁל שָׁם

שָׁם הָיָה בֶן-מֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-אַרְפַּכְשָׁד כֹּאֲשֶׁר הוּא הוֹלִיד אֶת אַרְפַּכְשָׁד שְׁנַתִּים אַחֵר הַמָּבּוּל:

יא. וַיְחִי-שָׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-אַרְפַּכְשָׁד חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

יב. וַאֲרַפְכְּשָׁד חֵי חֲמִשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-שֵׁלַח:

יג. וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-שֵׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים

וּבָנוֹת:

יד. וַשֵּׁלַח חֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-עֶבֶר:

טו. וַיְחִי-שֵׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-עֶבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

טז. וַיְחִי-עֶבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-פֶּלֶג:

יז. וַיְחִי-עֶבֶר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

יח. וַיְחִי-פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-רָעוּ:

יט. וַיְחִי-פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-רָעוּ תִשְׁעַ שָׁנִים וּמֵאוֹתִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

כ. וַיְחִי רָעוּ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-שָׂרוּג:

כא. וַיְחִי רָעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-שָׂרוּג שִׁבְעַ שָׁנִים וּמֵאוֹתִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

כב. וַיְחִי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-נַחֲזָר:

כג. וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-נַחֲזָר מֵאוֹתִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

כד. וַיְחִי נַחֲזָר תִּשְׁעַ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-תָּרַח:

כה. וַיְחִי נַחֲזָר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-תָּרַח תִּשְׁעַ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

כו. וַיְחִי-תָּרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-אַבְרָם אֶת-נַחֲזָר וְאֶת-הָרֹן:

ג. מנגינת הכתוב

שם היה הצדיק מבין בניו של נח, והוא זכה שיצא אברהם אבינו מזרעו. אברהם אבינו התחיל לפעול כדי לאחד את העולם לאמונה בה' (לעומת נמרוד, שניסה לאחד את האנשים כדי למרוד בה').

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחזרת:

לצבוע את שמות עשרת הדורות משם עד אברם.
אפשר לנסות ללמוד את שמות עשרת הדורות בעל-פה.

הפעילות בצד שמאל

להשלים את שמות עשרת הדורות.

החידות נועדו לעשות חזרה בצורה מעניינת, וזוהי גם הזדמנות ללמוד עם הילדים את מושגי המשפחה:
בן, נכד, ניין. אבא, סבא, סבא-רבא.

הצעות נוספות:

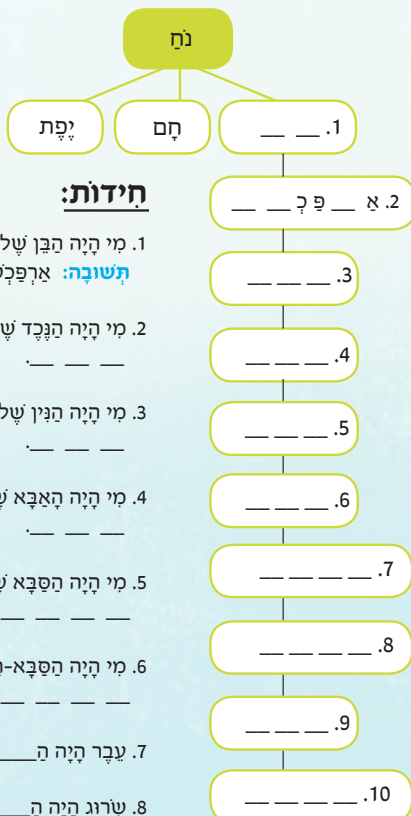
- כדאי להדגיש באופן מיוחד את שם ועבר ואת אברם כמובן.
- אפשר לתת לתלמידים פעילות אישית בעניין העץ המשפחתי שלהם:
מיהו סבא שלך? מיהו סבא-רבא שלך? וכדומה.

עשרה דורות משם עד אברם

פרק יא פסוקים י-כו

יחידה 62

השלימו את השמות החסרים:

חידות:

- מי היה הבן של שם?
תשובה: ארפכשד.
- מי היה הנכד של שם?

- מי היה הניין של שם?

- מי היה האבא של אברם?

- מי היה הסבא של אברם?

- מי היה הסבא-רבא של אברם?

- עבר היה ה _____ של רעו.
- שרוג היה ה _____ של פלג.

אלה תולדות שם שם בן-מאת שנה וילד את-ארפכשד
שנתיים אחר המבול:

ויחי-שם אחרי הולידו את-ארפכשד חמש מאות שנה וילד בנים ובנות:

יב. וְאַרְפַּכְשָׁד חִי חֲמֵשׁ וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֻּלְד אֶת-שֵׁלַח:

יג. וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת שֵׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה
וַיֻּלְד בָּנִים וּבָנוֹת:

יד. וְשֵׁלַח חִי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֻּלְד אֶת-עֵבֶר:

טו. וַיְחִי שֵׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת עֵבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה
וַיֻּלְד בָּנִים וּבָנוֹת:

טז. וַיְחִי-עֵבֶר אַרְבַּע וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֻּלְד אֶת-פֶּלֶג:

יז. וַיְחִי עֵבֶר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה
וַיֻּלְד בָּנִים וּבָנוֹת:

יח. וַיְחִי-פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֻּלְד אֶת-רָעוּ:

יט. וַיְחִי-פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-רָעוּ תִשְׁעֵ שָׁנִים וּמֵאוֹת שָׁנָה
וַיֻּלְד בָּנִים וּבָנוֹת:

כ. וַיְחִי-רָעוּ שְׁתֵּים וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֻּלְד אֶת-שְׂרוּג:

כא. וַיְחִי רָעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-שְׂרוּג שִׁבְעֵ שָׁנִים וּמֵאוֹת שָׁנָה
וַיֻּלְד בָּנִים וּבָנוֹת:

כב. וַיְחִי-שְׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֻּלְד אֶת-נְחוֹר:

כג. וַיְחִי שְׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-נְחוֹר מֵאוֹת שָׁנָה וַיֻּלְד בָּנִים וּבָנוֹת:
וַיְחִי נְחוֹר תִּשְׁעֵ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיֻּלְד אֶת-תֶּרַח:

כד. וַיְחִי נְחוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת תֶּרַח תִּשְׁעֵ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה
וַיֻּלְד בָּנִים וּבָנוֹת:

כה. וַיְחִי-תֶּרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיֻּלְד אֶת-אַבְרָם אֶת-נְחוֹר וְאֶת-הָרָן:

א. סמנו במדגש את שמות עשרת הדורות משם עד אברם.
ב. האם תוכלו ללמוד אותם בעל-פה? בהצלחה!

63. תולדות תרח (פרק יא פסוקים כז-ל)

א. הקדמה

התורה מספרת לנו בהרחבה על משפחתו של תרח. משלושת בניו של תרח נולדו האבות והאמהות של עם ישראל. אברם - אבינו הראשון (וממנו נולדו יצחק ואחר כך יעקב). נחור - סבא של רבקה וסבא-רבא של רחל ולאה. הרן - אביה של שרה אמנו.

תרח ומשפחתו נולדו באור כשדים¹. הרן מת באור כשדים בגיל צעיר והשאיר אחריו בן (לוט) ושתי בנות (מלכה ויסכה - היא שרי). אברם ונחור התחתנו עם בנות הרן - אברם התחתן עם יסכה (היא שרי), ונחור התחתן עם מלכה.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

כז. וַיֵּלֶךְ תֹּלְדֹת תֶּרַח
תֶּרַח הוֹלִיד אֶת-אַבְרָם אֶת-נְחוֹר וְאֶת-הָרָן
וְהָרָן הוֹלִיד אֶת-לוֹט:
כח. וַיָּמָת הָרָן עַל-פְּנֵי² תֶּרַח אָבִיו בְּעוֹד תֶּרַח אָבִיו חַי
בְּאַרְץ מוֹלְדָתוֹ בְּאֹר כַּשְׁדִּים:³
כט. וַיִּקַּח אַבְרָם וְנְחוֹר לָהֶם נָשִׁים (לקחת אשה = להתחתן)
שֵׁם אִשְׁת-אַבְרָם שָׂרִי
וְשֵׁם אִשְׁת-נְחוֹר מְלִכָּה בַת-הָרָן (שהיה) אָבִי מְלִכָּה וְאָבִי יִסְכָּה⁴ (יסכה זו שרי):
ל. וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה לֹא יָכוֹלָה לִלְדֹת יֻלְדִּים
אֵין לָהּ וָלֵד:

ג. מנגינת הכתוב

אברם ושרי גדלו במשפחות של עובדי עבודה זרה ובמקום של עובדי עבודה זרה, ואף על פי כן הם האמינו בה⁵ והתאמצו לעשות את הישר והטוב.

1 על פי רש"י. (יש דעות שונות במפרשים לגבי מקום הולדתו של אברהם. אנו הבאנו כאן את שיטת רש"י.

עם זאת, מורה הבוחר ללמד על פי שיטת הרמב"ן בפירושו כאן ובתחילת פרשת "לך לך" - ודאי רשאי לעשות זאת).

2 על פני - במשמעות של "מול פניו" - בעודו חי ורואהו במוותו.

3 רש"י מביא את מדרש חז"ל לגבי מותו של הרן: "ומדרש אגדה" יש אומרים שעל ידי אביו מת, שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שפָּתַת את צלמיו והשליכו לכבשן האש, והרן יושב ואומר בלבו אם אברם נוצח, אני מְשָׁלוּ, ואם נמרוד נוצח, אני משלו. וכשניצל אברם אמרו לו להרן משל מי אתה? אמר להם הרן משל אברם אני. השליכוהו לכבשן האש ונשרף, וזהו אור כשדים".

4 שרי - לשון שררה, יסכה - לשון נסיכות.

5 על אברם נאמר: "ואמר רבי אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו..." (נדרים ל"ב, ע"א).

על שרי נאמר: "יסכה זו שרה. ולמה נקרא שמה יסכה? שסכתה ברוח הקדש" (מגילה י"ד, ע"א, וכן ברש"י כאן).

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת:

הפעילות נועדה ללמד את התלמידים לזהות את בני תרח (יש לסמן אותם בצבע אחד), ואחר כך לזהות את בני הדור הבא - ילדי הרן (יש לסמן אותם בצבע אחר). תוך כדי כך, יש לציין בפני התלמידים שלשרי היו שני שמות: שרי ויסכה. נישואי אברם ושרי מסומנים באדום, כדי להדגיש את העניין.

הפעילות בצד שמאל

השלמת העץ המשפחתי.

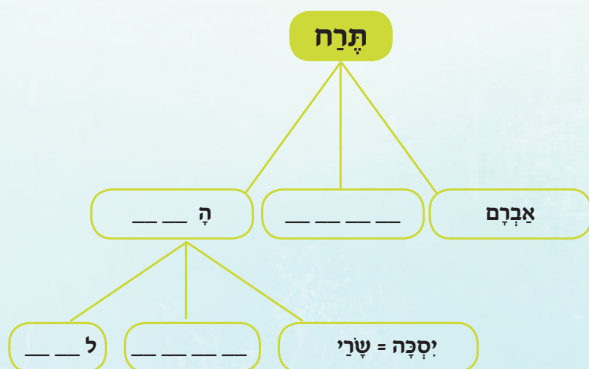
השאלה בתחתית העמוד (האם היו לאברם ושרי ילדים?) מבקשת להדגיש את ההבדל בין אברם לשאר בני תרח. שרי הייתה עקרה, ולכן לאברם ושרי לא היו ילדים. להרן היו שלושה ילדים, ועל תולדותיו של נחור תספר התורה בסוף פרשת "וירא" (פרק כ"ב פסוקים כ'-כ"ד).

הצעות נוספות:

- אפשר לציין שלוט, מלכה ויסכה היו יתומים. אברם ונחור לקחו את הבנות לנשים, ומאוחר יותר (בפרשת לך לך) נראה שאברם לקח גם את לוט תחת חסותו.

משפחת תרח

- השלימו את השמות החסרים.
- צבעו את שמות אברם ואשתו בצבע אחד.
- צבעו את שמות נחור ואשתו בצבע אחר.

שאלות:

- האם היו לאברם ולשרי ילדים?
- מאיזה פסוק אפשר ללמוד זאת?

תולדות תרח

פָּרָק י"א פְּסוּקִים כ"ז-ל

יחידה 63

כז וְאַלֹהֵי תוֹלְדֹת תֶּרַח
 תֶּרַח הוֹלִיד אֶת-אַבְרָם אֶת-נְחֹר וְאֶת-הָרָן
 וְהָרָן הוֹלִיד אֶת-לוֹט:
 כח וַיָּמָת הָרָן עַל-פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו
 בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאֹר פְּשְׁדִּים:
 כט וַיָּקַח אַבְרָם וְנְחֹר לָהֶם נָשִׁים
 שֵׁם אִשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי
 וְשֵׁם אִשְׁת־נְחֹר מִלְכָּה
 בֶּת-הָרָן
 אֲבִי-מִלְכָּה וְאֲבִי-יִסְכָּה:
 ל וַתְּהִי שָׂרִי עֲקֵרָה
 אֵין לָהּ וָלֵד:

יִסְכָּה זוּ _____
 (מה היה שמה השני של יִסְכָּה?)

א. מי היו שלשת בני תרח? סמנו אותם במדגש (באותו צבע).
 ב. מי היו ילדיו של הרן? סמנו אותם במדגש בצבע אחר.

64. יציאתו של תרח מאור כשדים (פרק י"א פסוקים לא-לב)

א. הקדמה

תרח החליט לעזוב את אור כשדים עם משפחתו.¹ מגמת פניהם הייתה ארץ כנען, אולם הם התעכבו בחרן והחליטו להישאר שם (הדרך הראשית מאור כשדים לארץ כנען עברה דרך חרן).² מה הביא את תרח ואת אברם לעזוב את אור כשדים? דבר זה לא מפורש בתורה. יש אומרים³ שהם רצו להתרחק מנמרוד, במיוחד אחרי שנמרוד ציווה להשליך את אברם לכבשן האש ולאחר מותו של הרן.⁴ יש אומרים⁵ שהם ידעו שארץ כנען היא ארץ מיוחדת ורצו להצטרף לשם ולעבר שכבר גרו שם. ניתן לומר את שני ההסברים גם יחד.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

לא. וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ
וְאֶת-לוֹט בֶּן-הָרָן בְּנוֹ
וְאֵת שְׂרֵי כְלָתוֹ אִשְׁתֹּ אַבְרָם בְּנוֹ (אשת הבן קרויה כלה)
וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאֹר כַּשְׁדִּים
לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן לְאֶרֶץ כְּנָעַן
וַיָּבֹאוּ עַד-חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם (החליטו להישאר ולהתיישב שם):
לב. וַיְהִי יָמֵי-תֶרַח
חֲמִשָּׁה עָשָׂר שָׁנִים וּמֵאֹתַיִם שָׁנָה
וַיָּמָת תֶּרַח בְּחָרָן:

ג. מנגינת הכתוב

ארץ כנען הייתה שייכת מאז ומעולם לבניו של שם. שם הלך לגור בארץ כנען, עבר הלך לגור בארץ כנען, וגם תרח - היה בדעתו להגיע לארץ כנען. ומדוע נקרא שמה ארץ כנען? מפני שבני כנען כבשו אותה באותו זמן מבני שם והתיישבו בה.⁶

1 בפסוקים כאן כתוב שתרח לקח איתו את אברם ואת שרי, וכן את לוט. נחור לא מוזכר. עם זאת אנחנו יודעים שנחור יצא אף הוא לחרן. ייתכן שהוא הלך עם תרח, על אף שזה לא כתוב במפורש, וייתכן שהוא הלך מאוחר יותר. (לפי שיטת הרמב"ן הדברים מתבארים באופן אחר.)

2 זאת משום שבעולם העתיק לא ניתן היה להגיע מאור כשדים לארץ כנען דרך המדבר, כי לא היו מקורות מים בדרך. לכן היו הולכים לאורך נהר פרת עד חרן, ומשם יורדים דרומה לארץ כנען.

3 רמב"ן.

4 עיינו הערה 5 בעמוד 132.

5 עיינו דעת מקרא.

6 עיינו רש"י פרק י"ב פסוק ו', ד"ה "והכנעני אז בארץ".

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת:

בני המשפחה שהלכו עם תרח מסומנים באדום.
הפעילות עוסקת בשמות המקומות הקשורים למסעו של תרח.

הפעילות בצד שמאל

זיהוי המקומות במפה וסימון מסלול ההליכה של תרח.

הצעות נוספות:

- זיהוי מקומות הקשורים לארץ כנען (ארץ ישראל), כגון הים התיכון, ים המלח, הכנרת, אילת, ים סוף.
- ניתן לשרטט עם התלמידים את גבולות ארץ ישראל על המפה.
- לכבוד סיום פרשת נח, כדאי לעשות מסיבת סיום פרשה. מומלץ לערוך חידון על הפרשה.

בהצלחה!

מסעם של תרח ומשפחתו

סקנו את הדרך שהלכו בה בני משפחת תרח.

סיום פרשת נח!

49

יצאתו של תרח מאור כשדים

פרק יא פסוקים לא-לב

יחידה 64

לא ויקח תרח את-אברם בנו
ואת-לוט בן-הרו בן-בנו
ואת שרי כלתו
אשת אברם בנו
ויצאו אתם מאור כשדים
ללכת ארצה כנען
ויבאו עד-חרן וישבו שם:
לב ויהיו ימי-תרח
חמש שנים ומאתים שנה
וימת תרח בחרן:

- מאיזה מקום יצאו תרח ומשפחתו? סמנו את שם המקום בצבע.
- סקנו את המקום באותו צבע גם במפה.
- מאיזה מקום רצה תרח להגיע? סמנו את שם המקום בצבע אחר.
- סקנו את המקום באותו צבע גם במפה.
- האם תרח הגיע למקום שאליו תכנן להגיע?
היכן הוא החליט להשאיר לגור? סמנו את המקום בצבע שלישי בפסוקים ובמפה.

48